

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра історичного краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан історичного факультету

Шуст Р. М.

“ 31” ____08____2017__року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

вільного вибору
0203 гуманітарні науки

Сучасні методи історико-краєзнавчих досліджень

напрямок підготовки: 8.02032 Історія та археологія

спеціальність 8.02032 – Історія

спеціалізація історичне краєзнавство, етнологія

факультет історичний

Львів–2017 рік

Робоча програма «Сучасні методи регіональних досліджень»
за напрямом підготовки 8.02032 історія, спеціальністю 8.0232 Історія.
29.08.2017 р. 13 с.

Розробник: доцент, канд. іст. наук А.В. Середяк

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історичного краєзнавства
Протокол № 1 від “29” серпня 2017 р.

Завідувач кафедрою проф. _____ В.Є. Голубко

“_29_”_08_2017 р.

Схвалено Вченої радою історичного факультету
Протокол № 1 від 31 серпня 2017 р.

“_31_”_08_____2017 р. Голова Шуст Р.М _____ (підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів, – 2	Галузь знань: Гуманітарні науки Напрямок підготовки:	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3		4-й	–
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин - 60		8-й	–
		<i>Лекції</i>	
		26 год.	–
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		-	–
		<i>Лабораторні</i>	
		-	–
		<i>Самостійна робота</i>	
		34 год.	–
		<i>ІНДЗ:</i>	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 3			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): для денної форми навчання – 33%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета курсу: використовуючи найновіші здобутки історіографії, ознайомити студентів з сучасними вітчизняними та зарубіжними методиками регіональних досліджень, проілюструвати приклади їх практичного застосування, виробити навички історико-регіональних досліджень шляхом пошуково-краєзнавчої роботи.

Завдання курсу: студенти повинні виробити критичний погляд на досвід вітчизняних та зарубіжних методів краєзнавчих досліджень, визначити переваги і недоліки кожного з них, зрозуміти та практично навчитися поєднувати різні методики для досягнення найбільш ефективного результату. Вивчення спецкурсу не зводиться лише до нагромадження фактографічного матеріалу.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен:

- **знати:** історію розвитку методик історико-краєзнавчих досліджень українських і зарубіжних дослідників, можливості та способи їх застосування в сучасних умовах.
- **вміти:** працювати з літературними, довідниковими, бібліографічними, та ін. джерелами історичного краєзнавства.
- навчитися класифікувати краєзнавчі дослідження за основними напрямками (історичне краєзнавство, географічне, літературне, бібліотечне та ін.).
- аналізувати основні напрямки діяльності краєзнавчих організацій та секцій Львова.
- практично застосувати знання, набуті під час вивчення теоретичної частини спецкурсу, а також нормативного курсу „Історичне краєзнавство”.
- простежити зв'язок краєзнавства з іншими навчальними дисциплінами
- використовувати інтернет-інформацію для краєзнавчих досліджень та розміщувати в мережі інтернет найцікавіші результати краєзнавчих досліджень.
- критично оцінювати історичну інформацію та інтерпретувати її з урахуванням множинності підходів; формувати власну точку зору та представляти її в усній та писемній формі.
- оволодіти первинними навичками професійної екскурсійної роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Вітчизняні та зарубіжні методики історико-краєзнавчих досліджень.

Тема. Історія розвитку методик в українському історичному краєзнавстві.

Внесок вітчизняних науковців в розробку методик історико-краєзнавчих досліджень. М.Костомаров та В.Антонович та їх роль у закладенні основ історичного краєзнавства як окремої галузі історичної науки. Наукова школа В.Антоновича.

Д.Багалій та його внесок у розвиток методики історико-краєзнавчих досліджень кінця ХІХ – початку ХХ ст. Проблема соборності і регіональності у науковій спадщині М.Грушевського та його послідовників. Історико-краєзнавча діяльність Д.Яворницького (1855-1940рр.). Введення у канву історико-краєзнавчих досліджень топографії, картографії, історії побуту. Методи історико-краєзнавчих досліджень одеської школи (1921-1930рр.) М.Слабченка. Краєзнавчі напрацювання в Західній Україні. Методи роботи львівської школи М.Грушевського.)

Тема 2. Зарубіжний досвід історико-краєзнавчих досліджень

Розвиток європейських регіональних досліджень та здобутки французьких та німецьких істориків в галузі краєзнавчих студій. Праці французьких істориків школи „Анналів” як зразок людинознавчої концепції історії, відображення динаміки життя звичайних людей різних регіонів. Німецька школа буденної історії А.Людке та його послідовники. Досвід англійських та американських науковців в галузі краєзнавчих студій. Праці англійських та американських істориків і етнографів Н.Сліса, Е.Томпсона, К.Гірца. Вироблення нових методик регіонально-краєзнавчих досліджень у ХХ ст.

Тема 3. Новітні напрямки історико-краєзнавчих досліджень.

Розвиток краєзнавчих студій в незалежній Україні та методологічні проблеми, що їх стримували. Вивчення та запозичення зарубіжного досвіду, вироблення нових специфічних напрямків та методів краєзнавчих досліджень. Методичні розробки Відділу регіоналістики Інституту історії НАН України. Праці Я.Верменич, О.Реєнта, П.Тронька та ін. Історія буднів. Утвердження історії повсякденності як напрямку історико-краєзнавчих досліджень. Психологізація буденного життя, доля людини в конкретному регіоні (населеному пункті, колективі, родині тощо). Особливості історії повсякденності: інтерес до суб'єктивної сторони історії, ставлення до суб'єктів дослідження як до співавторів (діалог з людиною, діалог з документами).

Усна історія. Переваги та недоліки усної історії. Розвиток методики досліджень в 60-70 роках ХХ ст. Зміна ракурсу досліджень та можливість

вивчення нових тем за відсутності писемних джерел. Творення архіву усної історії. Обмеженість хронологічних рамок усних досліджень та їх суб'єктивність. Інтерв'ю, як основне джерело усних досліджень.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Краєзнавчий туризм. Практичне застосування сучасних методик в історико-краєзнавчій роботі.

Використання вітчизняних методик в сучасній історико-краєзнавчій діяльності. Можливості застосування зарубіжного досвіду в практичній роботі сучасних українських істориків-краєзнавців. Краєзнавчий туризм як метод дослідження краю. Види і форми краєзнавчого туризму. Новітні напрями організації туристичної роботи та розвитку туристичного бізнесу. Вибір теми та методика проведення екскурсії.

Тема 4.1. Підбір літератури та джерел з обраної теми екскурсії.

1. Вивчення джерельної бази з обраної теми проведення екскурсії. Пошук та можливість застосування історичних джерел (фотографії, копії схем, листів, тощо). Використання усних джерел (легенд, переказів, свідчень очевидців, фольклор) та визначення їх достовірності.
2. Укладання бібліографії необхідної літератури для вивчення і набуття необхідних знань з обраної тематики.

Тема 4.2. Укладання опису маршруту згідно вимог.

Вимоги до опису маршруту:

1. Вступ (теоретичне обґрунтування актуальності обраної теми, мета екскурсії);
2. Територія (наприклад; "Львів у межах історичної забудови XVII – XX ст.).
3. Характеристика маршруту (пішохідний, комбінований, з використанням громадського транспорту, тощо).
4. Засоби реалізації (напр.: розповідь про окремі вулиці, споруди, топоніміку районів та вулиць, використання архівних та сучасних фотографій, тощо).
5. Завдання (ознайомити з історичною архітектурою, сприяти вивченню спадщини, пропагувати гуманне відношення до пам'яток, сприяти збереженню історичної пам'яті, тощо).
6. Коло учасників (учні, студенти, гості Львова, тощо)
7. Тривалість (2 години, 3 години).
8. Сезонність (літо, осінь, весна, тощо).
9. Довідниковий словник (пояснення застосованих термінів (ренесанс, бароко, тощо).
10. Основні етапи екскурсії (чітко обумовити, який матеріал буде викладено під час зупинок, а який по дорозі).
11. Легенди та перекази по темі екскурсії.
12. Джерела та література (перелік публікацій, що дозволить екскурсантам поглибити знання з обраної теми екскурсії).

13.Додатки (шлях маршруту позначений на карті Львова, ілюстрації, фотографії, CD-диски та ін.)

Змістовий модуль 3.

Тема 5. *Практичне застосування отриманих знань.*

Визначення степеню засвоєння студентом теоретичного матеріалу і уміння застосувати його в практичній роботі проводиться шляхом проведення екскурсії кожною підгрупою студентів для всіх слухачів спецкурсу, а також залучених осіб (школярів, колег, тощо). В межах однієї екскурсії кожен студент веде частину маршруту, що дозволяє оцінити його навички і ступінь володіння матеріалом.

Студенти діляться на 4 підгрупи, відтак, є учасниками чотирьох двогодинних екскурсій. Тематику екскурсій кожна підгрупа обирає самостійно і погоджує з викладачем. Після екскурсії проводиться спільне обговорення недоліків та позитивних якостей екскурсоводів. Оцінка виставляється кожному студенту окремо.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вітчизняні та зарубіжні методики історико-краєзнавчих досліджень.												
Тема 1. Історія розвитку методик в українському історичному краєзнавстві						8	10	0	-	-		2
Тема 2. Зарубіжний досвід історико-краєзнавчих досліджень.						8	6		-	-		2
Тема 3. Новітні напрямки історико-краєзнавчих досліджень.						6	4	-	-	-		2
Разом за змістовим модулем 1						22	20					6
Змістовий модуль 2. Застосування сучасних методик в історико-краєзнавчій роботі.												
Тема 4. Краєзнавчий туризм.						6	4	-	-	-		2
Тема 5. Підбір та опрацювання літератури та джерел з обраної теми екскурсії.						10	2	-	-	-		8
Тема 6. Укладання опису екскурсійного маршруту згідно вимог: методологічні засади, специфіка краєзнавчих подорожей.						6	-	-	-	-		8
Разом за змістовим модулем 2						22	6					18
Змістовий модуль 3. Практичне застосування отриманих знань												
Тема 7 Проведення підгрупою студентів екскурсії з обраної теми						16	-	-	-	-		10
Разом за змістовим модулем 3						16						10
Разом						60	26	-	-	-		34

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Історія розвитку методик в українському історичному краєзнавстві	2
2	Тема 2. Зарубіжний досвід історико-краєзнавчих досліджень.	2
	Тема 3. Новітні напрямки історико-краєзнавчих досліджень	2
	Тема 4. Краєзнавчий туризм. Практичне застосування сучасних методик в історико-краєзнавчій роботі	2
	Тема 5. Підбір та опрацювання літератури та джерел з обраної теми екскурсії.	10
	Тема 6. Укладання опису екскурсійного маршруту згідно вимог: методологічні засади, специфіка краєзнавчих подорожей.	10
	Тема 7 Проведення підгрупою студентів екскурсії з обраної теми	16
	Всього годин	44

6. Методи навчання

Лекція з використанням мультимедійного проектора, бесіда, екскурсія.

7. Методи контролю

Курс закінчується заліковою екскурсією. Проміжною формою контролю є опитування під час лекції, оцінка укладеного маршруту, захист рефератів.

Поточний контроль здійснюється за напрямками: контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять; контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді індивідуальних завдань.

Проміжний контроль рівня знань студентів здійснюється за результатами перевірки підготовлених студентами рефератів.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється в кінці семестру.

Поточне тестування та самостійна робота:

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою. До уваги береться: а) оцінка за реферат з обраної та узгодженої з викладачем теми індивідуального історико-краєзнавчого дослідження (20 балів); б) письмовий опис екскурсійного маршруту згідно вимог (30 балів); в) практичні навички під час проведення екскурсії (50 балів).

Змістовий модуль 1 Т.1-3 - 20 балів

Змістовий модуль 2	Т.4	- 30 балів
Змістовий модуль 3	Т 5	- 50 балів
Разом		100 балів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС.

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою
90-100	A	Відмінно	Відмінно
81-89	B	Дуже добре	Добре
71-80	C	Добре	
61-70	D	Задовільно	Задовільно
51-60	E	Достатньо	
0-50	FX	Не достатньо	Незадовільно

9. Методичне забезпечення.

Теми, пропоновані для написання рефератів.

1. „Обласництво” В.Антоновича як новий принцип історико-регіональних досліджень.
2. Проблема соборності і регіональності у науковій спадщині М.Грушевського та його послідовників.
3. Здобутки харківської школи Дмитра Багалія.
4. Внесок учнів Львівської школи М.Грушевського у розробку методики історико-краєзнавчих студій.
5. Оцінка історико-краєзнавчих студій у Галичині у праці І.Франка "Галицьке краєзнавство".
6. Краєзнавче спрямування музеїв в Україні, їх внесок у розвиток краєзнавчих методик.
7. Історико-краєзнавчі джерела: порівняльна характеристика інформативності.
8. Методика видання історико-географічного словника Галичини.
9. Методика дослідницької роботи діячів "Руської Трійці".
10. Внесок Івана Франка у розвиток історико-краєзнавчих студій у другій половині XIX – на початку XX ст.
11. Х.Медик та його праця „Життя і виживання в Лайхингені з XVII по XIX ст.” як зразок застосування мікроісторичних досліджень у краєзнавстві.
12. Людинознавче спрямування сучасних краєзнавчих проектів.
13. Застосування зарубіжного досвіду сучасними українськими та російськими науковцями.
14. Зразки досліджень історії буднів в українській історіографії: Костомаров, Куліш, Драгоманов.
15. Відмінності між вивченням матеріального побуту і ставленням до нього людини.
16. Типи інтерв'ю, стратегія та тактика інтерв'ювання.

17. Діяльність генеалогічних товариств та секцій в Україні.
18. Етичні аспекти інтерв'ю, права та обов'язки інтерв'юера.
19. Вивчення характерних рис певних груп людей (соціальних груп) на основі їх індивідуальних біографічних даних.
20. Краєзнавчий туризм: здобутки та перспективи розвитку.

Методичні рекомендації екскурсів.

1. Перед початком екскурсії проведіть короткий інструктаж з техніки безпеки, вкажіть на особливості даного маршруту.
2. При необхідності огляду дрібних архітектурних об'єктів приготуйте технічні засоби, що допоможуть їх огляду.
3. Приготуйте план—схему маршруту, з якою ознайомите екскурсантів.
4. Розробіть питання для міні-вікторини, зі змістом якої ознайомте присутніх перед початком екскурсії. Це сприятиме уважності слухання екскурсовода та засвоєнню матеріалу.
5. Приготуйте фотографії та інший наочний матеріал, який сприятиме засвоєнню інформації.
6. Не починайте розповідь, доки всі учасники не зійшлися для прослуховування.
7. Матеріали подані слухачам під час екскурсії повинні враховувати вікові особливості групи.
8. Не залишайте без уваги питання та репліки слухачів.
9. Виказуйте власну зацікавленість до об'єктів розповіді, говоріть повільно та виразно, подякуйте слухачам за увагу.

Рекомендовані туристичні маршрути.

1. Княжий Львів.
2. Середньовічні фортифікації на території сучасного Львова. Приміські укріплення.
3. Храми стародавнього та середньовічного Львова. Храми-твердині.
4. Поховання української еліти на Личаківському цвинтарі.
5. Військові поховання на Личаківському цвинтарі.
6. Мистецькі твори на Личаківському цвинтарі.
7. Діячі української науки та культури на Личаківському некрополі.
8. Пам'ятні місця В'ячеслава Чорновола у Львові.
9. Львівські аптеки та розвиток фармацевтичної галузі на Львівщині.
10. Львівські кав'ярні як осередки культурного, наукового та політичного життя Львова.
11. Олекса Нованківський і культурно-мистецьке життя Львова.
12. Театральне життя Львова.
13. Пам'ятні місця Маркіяна Шашкевича у Львові.
14. ВИШІ Львова: традиції і сучасність.
15. Традиції споживання кави у Львові.
16. Сецесія на вулицях Львова.

17. Львівська цитадель та її схили.
18. Стежками Франкового Львова.
19. Військові поховання на Янівському некрополі.
20. Єврейські ділянки Львова та ін.

10.Рекомендована література

1. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К.,2003. 516с.
2. Вуйцик В. Вибрані праці. Львів, 2004.
3. ВуйцикВ., Липка. Зустріч зі Львовом. Львів, 2004.
4. Галицька брама. Серія газет, 1996-2008.
5. Голубко В., Качараба С., Середяк А. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Львів, 2006. 180с.
6. Грінченко В. Рекомендації по усній історії. Харків, 2007.
7. Громов С. Імена видатних людей у вулицях Львова. Львів, 2001.
8. Дем'ян Г. Поради краєзнавцям - дослідникам повстанського руху. - Львів, 1992.
9. Енциклопедія Львова // Під ред.. А Козицького, І.Підкови Т.1-2. Львів, 2007, 2008.
10. Зиморович Д. Історія міста Львова. Львів, 2001.
11. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова. Львів, 2001.
12. Зустріч зі Львовом. Львів, 1987.
13. Історія Львова // Під ред. Я.Ісаєвича, М.Литвина, Ф.Стебля. Т.1-3. Львів, 2007, 2007.
14. Котлобулатова І. Львів на фотографії. Львів, 2008.
15. Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи. К., 2003.232с.
16. Краєзнавство та туризм Крачило М. П., Навч. посібник - К.: «ВИЩА ШКОЛА» - 1994
17. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. Львів, 2007.
18. Криса Л. Фіголь Р. Личаківський некрополь. Львів, 2006.
19. Круль В. Краєзнавство: регіональний огляд. Конспект лекцій. Чернівці, 2002. 88 с.;
20. Львів у документах і матеріалах. Київ, 1984.
21. Львів: путівник. Афіша, 2005.
22. Львів: Туристичний путівник. Львів: Центр Європи, 1999.
23. Мельник Б. Вулицями старовинного Львова. Львів, 2002.
24. Методика историко-краеведческой работы в школе. М., 1992
25. Методичні поради та питання для збирачів пам'яток етнографії, фольклору і топонімії. - Львів, 1998.
26. Наш край. Методичні поради вчителям. - Львів, 1997.
27. Оболенская С. «История повседневности» в историографии ФРГ // Одиссей. Человек в истории. М.,1990.
28. Пелещишин М. Археологія в історичному краєзнавстві. Львів, 1999
29. Підгаєцький В. Основи теорії та методології джерелознавства з

історії України ХХ століття. Дніпропетровськ, 2001. 390с.

30. Репніна В. Краєзнавчо-пошукова діяльність учнів у позашкільному закладі // Географія та основи економіки в школі. - 2000. - № 1.
31. Томпсон П. Голос прошлого. Устная история. М. 2003. 368с.
32. Тронько П. Краєзнавство в Україні: здобутки і проблеми (до III з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців). К., 2003. 125 с.;
33. Український родовід. Матеріали третьої обласної генеалогічної конференції. Львів, 2003. 340с.
34. Франко І. Галицьке краєзнавство // Зб. тв. в 50 тт.— Т.46 (2).
35. Шишка О. Наше місто – Львів. Львів, 2000.
36. Ortowicz O. Przewodnik po Lwowie, 1925.

11. Інформаційні ресурси:

1. Хархаліс У. Риси української ментальності та їх прояв у народній обрядовості. (на прикладі Закарпаття) // www.rusnauka.com/NIO_2007/Philosophia/18373.doc.htm
2. Устная история: Человек в повседневности // www.andjusev.narod.ru/ust_hist/historia_2.htm
3. Нагорная О.В. Теория и история культуры повседневности зарубежных стран // www.orenport.ru/images/doc/694/nagornaya_metodichka.pdf
4. Ємельянов Б.В. Екскурсоведство // <http://infotour.in.ua/ekskurs-1.htm>
5. Види туризму // <http://tursvit.info/vydy-turyzmu/>
6. 12 незвичайних видів туризму // <https://nydmond.com.ua/12-nezvichajnix-vidiv-turizmu>
7. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі // http://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs.htm
8. Методичні прийоми проведення екскурсій // <https://ppt-online.org/51905>